

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

Шифр та назва спеціальності
054 – Соціологія

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Соціологія управління

Кафедра
права (306)

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Загальна підготовка, вибіркова

Семестр
7

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Перевалова Людмила Вікторівна

liudmyla.perevalova@khpi.edu.ua

Кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри права НТУ «ХПІ».

Досвід роботи – понад 40 років. Автор понад 200 наукових та навчально-методичних праць. Має 5 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір. Провідний лектор з дисциплін: «Правознавство», «Авторське право і суміжні права», «Правове регулювання публічного управління», «Правове регулювання трудових відносин», «Правове регулювання підприємницької діяльності та інші. Член Союзу юристів України.

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/pravo/uk/)

Загальна інформація

Анотація

В рамках курсу викладаються основні поняття інформаційної безпеки держави. Надається класифікація загроз для інформаційної безпеки держави, суспільства та особи. Визначаються особливості та основні форми інформаційного протидіяння. Викладено загальні поняття безпеки інформаційних ресурсів. Розглянуті способи побудови інформаційно-комунікаційних систем і мереж на основі сучасних способів передачі й обробки інформації та способи захисту інформації в інформаційних системах і мережах. Аналізується політика та система забезпечення інформаційної безпеки України. Надається характеристика нормативно-правових актів України та міжнародно-правових документів, які сприяють забезпеченню інформаційної безпеки України..

Мета та цілі дисципліни

Ознайомити майбутніх фахівців з актами національного законодавства та міжнародними стандартами в сфері інформаційної безпеки. Сформуванню у майбутніх фахівців розуміння сутності явища інформаційна безпека, ознайомити з основними загрозами інформаційній безпеці та виробити уявлення про ефективність інструментів забезпечення інформаційної безпеки особистості, держави, суспільства.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК-1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК- 6. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК - 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Результати навчання

PH17. Знати визначальні правові норми, що регулюють економічну, політичну, трудову, природоохоронну діяльність, знати принципи раціонального ставлення до навколишнього середовища.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Правознавство».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовуються: ігрове проектування; робота із законодавчими актами та іншими нормативно-правовими документами; виступи-презентації; опрацювання лекційного матеріалу та фахової літератури.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Поняття інформаційної безпеки держави, суспільства та особи.

Інформаційна безпека (поняття і визначення). Правове забезпечення інформації та інформаційної безпеки. Інформація та види інформації. Інформаційні відносини. Інформаційний суверенітет. Інформаційна безпека, її сутність. Види інформаційної безпеки. Інтереси особи, суспільства та держави в інформаційній сфері. Інформаційна сфера та інтереси особи, держави та суспільства.

Тема 2. Інформаційна безпека та кібербезпека.

Кіберпростір: поняття та склад. Проблеми забезпечення інформаційної та кібербезпеки. Стратегії забезпечення національної безпеки держави. Закон України «Про національну безпеку». Кіберпростір та його співвідношення з інформаційною безпекою. Кібербезпека склад та сутність. Стратегія забезпечення національної безпеки. Фундаментальні національні інтереси України.

Тема 3. Загрози для інформаційної безпеки держави, суспільства, людини.

Інформаційна безпека держави та життєво важливі інтереси особистості, суспільства та держави. Об'єкти та суб'єкти інформаційної безпеки. Концепція інформаційної безпеки. Поняття загрози інформаційній безпеці. Види загрози інформаційній безпеці та їх джерела. Фактори загрози

інформаційній безпеці. Класифікація видів загроз інформаційній безпеці України. Внутрішні та зовнішні джерела загроз інформаційній безпеці України. Принципи забезпечення інформаційної безпеки. Система забезпечення інформаційної безпеки держави. Основні форми і способи забезпечення інформаційної безпеки держави.

Тема 4. Принципи, форми та методи забезпечення інформаційної безпеки держави.

Основні та специфічні принципи забезпечення інформаційної безпеки держави. Основні форми забезпечення інформаційної безпеки держави: інформаційний патронат, інформаційна кооперація, інформаційне протиборство. Методи забезпечення інформаційної безпеки.

Тема 5. Інформаційне протиборство між країнами. Інформаційна війна.

Інформаційне протиборство та його види. Об'єкти впливу інформаційного протиборства. Концепція інформаційного протиборства. Ступені інформаційного протиборства. Основні форми інформаційного протиборства. Інформаційна війна та її завдання. Особливості інформаційної війни. Концепція інформаційної війни. Органи інформаційної війни. Основні форми та рівні інформаційної війни. Засоби інформаційної війни. Інформаційні переваги у сфері інформаційного протиборства.

Тема 6. Інформаційна зброя в інформаційній війні.

Інформаційна зброя та сфера її застосування. Основні об'єкти застосування інформаційної зброї. Види інформаційної зброї. Інформаційна зброя воєнного та невоєнного застосування. Особливості застосування інформаційної зброї. Засоби ураження комп'ютерних інформаційних систем. Програми з потенційно небезпечними наслідками.

Тема 7. Основи теорії інформаційної боротьби.

Поняття теорії інформаційної боротьби та її мета. Зміст теорії інформаційної боротьби. Загальні основи теорії інформаційної боротьби та її структура. Теорія сил та засобів ураження інформації. Теорія захисту інформації. Фактори впливу: економічний, воєнний та інформаційний. Закони та закономірності інформаційної боротьби. Принципи інформаційної боротьби. Заходи інформаційної боротьби: інформаційне забезпечення, інформаційний захист, інформаційна протидія. Способи та форми інформаційної боротьби.

Тема 8. Основи безпеки інформаційних ресурсів.

Поняття та загальні властивості інформації. Одержувачі інформації. Поняття загроз. Загрози безпеки інформації та інформаційних ресурсів. Джерела загроз безпеці інформації. Класифікація вразливостей безпеки. Моделі порушень інформаційних ресурсів. Порушники, цілі та мета їх дій.

Тема 9. Забезпечення безпеки інформації та інформаційних ресурсів.

Напрями захисту інформації. Правовий захист: конституційне законодавство, загальні та спеціальні закони, підзаконні акти. Спеціальне законодавство та його значення для забезпечення інформаційної безпеки. Страхове забезпечення та його мета. Ліцензія як засіб забезпечення безпеки інформації. Комерційна таємниця. Забезпечення захисту та безпеки інформації на підприємстві. Особливості захисту комп'ютерних систем. Служба захисту інформації. Організаційний захист та його заходи. Інженерно-технічний захист та його засоби.

Тема 10. Захист інформаційних систем.

Джерела інформації. Люди як джерела інформації. Конфіденційна інформація: поняття та джерела. Інформаційна система як об'єкт захисту. Структура інформаційної системи. Рівні захисту інформаційних систем: локальний, мережевий, на рівні користувачів. Основні принципи захисту інформаційних систем. Інформаційні ресурси та їх властивості. Корпоративні інформаційні системи (KIS).

Тема 11. Інформаційна безпека України.

Національна безпека та її структура. Принципи забезпечення національної безпеки. Інформаційна безпека та її місце в національній безпеці України. Сутність інформаційної безпеки. Мета та завдання забезпечення інформаційної безпеки України. Основні реальні та потенційні загрози інформаційній безпеці України. Загрози інформаційної безпеки: зовнішні та внутрішні загрози. Стан та перспективи розвитку інформаційної безпеки. Система та політика забезпечення інформаційної безпеки.

Теми практичних занять

Тема 1. Поняття інформаційної безпеки держави, суспільства та особи.

Правове забезпечення інформації та інформаційної безпеки. Інформаційний суверенітет. Сутність інформаційної безпеки. Види інформаційної безпеки. Інформаційна сфера та інтереси особи, держави та суспільства.

Тема 2. Інформаційна безпека та існуючі загрози.

Інформаційної безпеки держави та життєво важливі інтереси особистості, суспільства та держави. Класифікація видів загроз інформаційній безпеці України. Система забезпечення інформаційної безпеки держави.

Тема 3. Інформаційна війна як найвищий ступень інформаційного протиборства.

Інформаційне протиборство та його види. Інформаційна війна та її особливості. Основні завдання, форми та рівні інформаційної війни. Інформаційні переваги у сфері інформаційного протиборства.

Тема 4. Інформаційна зброя та її складові.

Інформаційна зброя воєнного та невоєнного застосування. Засоби ураження комп'ютерних інформаційних систем. Програми з потенційно небезпечними наслідками.

Тема 5. Проблеми забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки в Україні.

Кіберпростір та його співвідношення з інформаційною безпекою. Кібербезпека: склад та сутність. Стратегія забезпечення національної безпеки. Фундаментальні національні інтереси України.

Тема 6. Забезпечення інформаційної безпеки України.

Національна безпека України та її структура. Загрози інформаційної безпеки: зовнішні та внутрішні загрози. Сутність інформаційної безпеки. Мета та завдання забезпечення інформаційної безпеки України.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни непередбачені.

Самостійна робота

Самостійна робота студента включає в себе опрацювання лекційного матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань з використанням методичних рекомендацій. Студентам також рекомендуються додаткові матеріали для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних та практичних занять.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки у національному та міжнародному співробітництві: навч.-метод. посіб. / Л. В. Перевалова, І. В. Лисенко, А.М. Лисенко, Г. М. Гаряєва – Харків: НТУ «ХПІ», 2023. – 110 с. URL: <https://web.kpi.kharkov.ua/pravo/uk/publikatsiyi/metodichki/>
2. Методичні вказівки до практичних занять з навчального курсу «Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки у національному та міжнародному співробітництві» / уклад.: Л.В. Перевалова, І.В. Лисенко, Г. М. Гаряєва. – Харків: НТУ «ХПІ», 2023. – 68 с. URL: <https://web.kpi.kharkov.ua/pravo/uk/publikatsiyi/metodichki/>
3. Правові засади управлінської діяльності: навч.-метод. посіб. / Л.В. Перевалова, О.В. Гаєвая, Г.М. Гаряєва, І.В. Лисенко. Харків : ФОП Панов А.М., 2020. - 50 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48902>

Додаткова література

1. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність, ратифікована Законом України від 7.09.2005 року № 2824-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text
2. Про інформацію: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
3. Про національну безпеку України: Закон України// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
4. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 31, ст.286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про доступ до публічної інформації: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

6. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України: Закон України// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 30, ст.258.URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>

7. Резолюція 60/45, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН «Достиження в сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки». URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e45#Text

8. Директива 97/66/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі». URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_243#Text

9. Решение № 1106 «Первоначальный перечень мер укрепления доверия в рамках ОБСЕ с целью сокращения рисков возникновения конфликтов в результате использования информационных и коммуникационных технологий» от 03.12.2013. URL:

<https://www.osce.org/files/f/documents/0/a/109648.pdf>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (20%) та поточного оцінювання (80%).

Залік: тестові завдання за темами курсу.

Поточне оцінювання: 2 онлайн тести за модулями (20%), індивідуальні завдання/проекти (реферати)(20%) та тестові завдання по кожному практичному заняттю (40%)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність.

Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Ірина ЛИСЕНКО

25.08.2023

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина БІРЮКОВА

30.08.2023

